



Kalkınmada

anahtar
Verimlilik

32. yıl

TEMMUZ 2020
Yıl: 32 Sayı: 379

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI AYLIK YAYIN ORGANI

EMEK - ANKARA - PP - 2

TİCARİLEŞMENİN ARAYÜZÜ: TEKNOLOJİ TRANSFER OFİSLERİ



YENİLİKÇİ ARAYÜZ YAPILARI (YAY) PLATFORMU PROJESİ

Ahu ALTINKUT UNCUOĞLU / Marmara Üniversitesi İnovasyon ve Teknoloji Transferi Uygulama ve Araştırma Merkezi (MİTTO) - Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Biyomühendislik Bölümü

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), “Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı” tarafından desteklenmekte olan “Yenilikçi Arayüz Yapıları (YAY) Platformu Projesi” İstanbul bölgesindeki üniversiteler ve teknoparklar bünyesindeki Teknoloji Transfer Ofisleri ile sanayi Ar-Ge Merkezleri gibi farklı oluşumlarda ve gelişmişlik düzeyleri itibarıyla farklılık gösteren ara yüz yapılarının “*kullanıcı odaklı yaklaşımlarla ihtiyaca yönelik doğru hizmetler*” verebilmeleri için kapasitelerinin ve yetkinliklerinin artırılması için bir platform oluşturulmasını amaçlamaktadır. “Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul” Mali Destek Programının 1 No’lu önceliğinde yer alan “**Mevcut teknoloji transfer merkezi, inovasyon merkezi, araştırma merkezi, laboratuvar gibi mekanizmaların etkinliğinin ve kurumsal kapasitelerinin artırılması, sanayi ile etkileşiminin yoğunlaştırılması ve bu mekanizmalara yönelik işletme modellerinin geliştirilmesi**” eylemine yöneliktir. Programın genel hedeflerinde vurgulanan “**Bilgi ve teknoloji transferinin gerçekleşmesini sağlamak için kurulmuş ara yüz mekanizmalarının geliştirilmesi, işlevselliklerinin artırılması ve atıl kapasitelerinin değerlendirilmesi**” yaklaşımına yönelik olarak kurgulanmıştır. Ayrıca, **Programın “İstanbul’daki mevcut sanayi üretim yapısının yüksek katma değer üretecek biçimde dönüşmesine katkı sağlamak üzere stratejik alanlarda farklı üniversitelerin, kurum ve kuruluşların birlikte kullanacağı, farklı disiplinler ve yaklaşımların ortak kullanımına ve çeşitliliğe imkân veren ortak yapıların bu öncelik kapsamında destekleneceği”** ifadesi de YAY Platformu projesiyle tam bir uyum ve bütünlük içindedir.

Onuncu Kalkınma Planı’nda yer alan ve ağırlıklı olarak TÜİK verileri ile desteklenen bölgesel düzeyde gayrisafi katma değer dağılımı; İstanbul ve çevresinin Ar-Ge faaliyetleri, yeniliğin ticarileştirilmesi ve markalaşma açısından önemini sergilemektedir. 2014-2023 İstanbul Bölge Planı ile ortaya konan vizyonu ekonomik gelişme eksenini ise, *küresel ekonomide söz sahibi, yüksek katma değer üreten, yenilikçi ve yaratıcı bir İstanbul ekonomisi* yaratmak üzerine dayandırılmaktadır. İstanbul yenilik ekosisteminin geliştirilmesi ve Bölgenin Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin artırılması ve “sanayide dönüşüm” hedef gösterilmiştir. Yürütülen Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin sonuçlarının ticarileştirilerek bölge ve ülke için ekonomik değer yaratması önemlidir. İstanbul sanayisinin ileri teknolojiye doğru evrilerek yüksek katma değerli ürün ve hizmetlere yönelebilmesi ancak bilgi odaklı, ileri teknoloji kullanan, yüksek katma değer üreten ve nitelikli iş gücü istihdam eden bir üretim yapısının oluşturulması ile mümkün olacaktır. Küresel ekonominin değişken koşullarında katma değeri yüksek üretim ancak bilimsel araştırma sonuçlarının yeni teknolojilerin, hizmet ve süreçlerin üretilmesinde kullanılabilmesi ile mümkündür. Bunu gerçekleştirecek yapılar ise “arayüz yapıları”dır. Nitekim 2014-2023 İstanbul Bölge Planı 1 numaralı stratejisi “Ar-Ge ve yenilik çalışmalarında paydaşlar arası iş birliği, paylaşım ve koordinasyonu teşvik edecek inisiyatifler, ara yüz mekanizmaları ve iş birliği ağlarının geliştirilmesi” olarak ifade edilmiştir. Ar-Ge ve yenilik çalışmalarından elde edilen çıktıların ticarileştirilmesi ve ekonomik değer kazanması gerek İstanbul’un gerekse Türkiye’nin ekonomik büyümesine önemli katkılarda bulunacaktır. Özellikle üniversitelerde yapılan çalışmalardan elde edilen

sonuçların iletişim ve iş birliği eksikliği sebebi ile özel sektör ile paylaşılabilmesi ve üniversite bünyesinde kalması kaynakların verimsiz kullanımına yol açmaktadır. Bu bağlamda Bölge'de Ar-Ge ve yenilik çalışmaları yürüten tüm kişi, kurum ve kuruluşların yerelden başlayarak bölgesel, ulusal ve küresel iş birliği kapasitelerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. İstanbul Bölge Planı'nın 1 numaralı stratejisi kapsamında 2 numaralı hedefi "*Üniversitelerdeki bilgi birikiminin ticarileştirilmesini sağlayacak, özel sektör ve üniversiteler arasında teknoloji transferini gerçekleştirecek ara yüz mekanizmalarının geliştirilmesi*" ve 5 numaralı hedefi "*Bölge'de Ar-Ge ve yenilik çalışmaları yapan kişi, kurum ve kuruluşlar arasında iletişim ve iş birliğini artıracak bölgesel ve ulusal ölçekli ağların geliştirilmesi ve yerel ağların uluslararası iş birliği ağlarına katılımlarının teşvik edilmesi*" YAY Platformu ile bütünlük içindedir.

Gelişmiş ülkeler tarafından da benimsenerek yaygınlaşmış ve üniversitelerde geliştirilen teknolojilerin ticarileştirilmesinde önemli katkılar sağlamış arayüz yapıları ise Ar-Ge faaliyetleri kapsamında üretilen bilgi ve teknolojinin yüksek katma değerli ürün ve hizmetlere dönüşmesinde ve sosyoekonomik katkı sağlamasında önemli rol üstlenmektedirler. Farklı yapı ve kurgulardaki arayüz yapılarının arayüz mevcut sorunların çözülmesi ve kapasitelerin ve yetkinliklerin daha güçlendirilmesi İstanbul'un yenilik kapasitesini artıracaktır.

a) **Üniversite bünyesinde yer alan TTO'lar**, kısmen uygulamadan uzak, ticarileştirilebilecek patentler için gerçekçi projelere ihtiyaç duyan üniversitelere ve öğretim elemanlarına yönelik hizmetler vermektedirler. Bu hizmet kalemleri:

- Farkındalık Oluşturma,
- Proje Geliştirme (Kamu Ar-Ge destekleri, Sanayi Ortaklı Projeler, Kontratlı Projeler),
- Patent ve Fikri Mülkiyet Hakları (FMH),
- Ticarileştirme (Lisanslama / Devir),
- Şirketleşme

ana başlıklarından oluşmaktadır.

b) **TGB'ler bünyesindeki TTO'lar** ilgili bölgelerindeki kiracı şirketlere, üretime geçme, kapasite artırma, Ar-Ge yetkinliklerini

iyileştirebilme ve iş birlikleri oluşturabilmeye yönelik hizmetler vermektedirler. Hizmet kalemleri;

- Ar-Ge ihtiyaçları için hizmet alımı ve koordinasyon,
- Üniversite imkânlarından yararlanma,
- Şirket birleşmeleri ve lisans anlaşmaları

ana başlıklarından oluşmaktadır.

c) **Nihai yararlanıcısı bünyesinde yer aldığı işletme olan Sanayi Ar-Ge Merkezleri** ise yeni fikirlere, yaklaşımlara, Ar-Ge ve Ür-Ge'nin temel bilimle desteklenmesine ihtiyaç duyan kendi şirketlerinin Ar-Ge faaliyetlerinin ticari ürün ve hizmetlere dönüşmesinde hizmet vermektedir. Hizmet kalemleri;

- Ar-Ge projeleri oluşturma ve yürütme,
 - Yeni teknoloji geliştirme,
 - Yeni patent başvuruları gerçekleştirme
- ana başlıklarından oluşmaktadır.

d) **Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak kurulan 6550 Araştırma Altyapıları** da akademiye ve sanayiye, fikirden ürüne giden süreçte temel ve uygulamalı araştırma ve hizmetler vermekle yükümlüdürler. Hizmet kalemleri;

- Bilgi ve teknoloji altyapısı oluşturulması,
- Üretilen bilginin özel sektöre aktarılmasıyla ekonomik fayda yaratılması,
- Nitelikli araştırmacı insan gücünün yetiştirilmesi,
- Yurt dışından araştırmacı çekilmesi,
- Bilim topluluklarının şekillenmesi ve iş birlikleri kurgulanması

ana başlıklarından oluşmaktadır.

Bu farklı kurgulardaki arayüz yapılarının her biri için performans göstergeleri ve endeksler mevcuttur.

Ekosistemde çok büyük bir farklılaşma ve karmaşa görülmekle birlikte, tüm bu arayüz yapı olarak faaliyet gösteren farklı yapılardan beklentilerin:

- Bilimsel ve Teknik Araştırma Yetkinliği,
- Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Etkileşimi,
- Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması,
- Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü,
- Ekonomik Katkı ve Ticarileşme,

boyutlarında somut katkılar vermek olduğu görülür. Kısıtlı kaynaklara sahip olan ülkemizde, yerel olarak oluşmuş çok ciddi bir deneyim ve Ar-Ge inovasyon ekosistemi “iyi uygulama örnekleri” bulunmaktadır. Bu proje kapsamında oluşturulacak olan kurgu ile “birlikte öğrenme ve birlikte gelişme” kültürünün geliştirilmesi, var olan birikimlerin ve zenginliklerin farklı yapılarla paylaşılarak yaygınlaştırılması yönünde faaliyetler devam etmektedir.

“YAY Platformu” ara yüz yapılarının **“kullanıcı odaklı yaklaşımlarla ihtiyaca yönelik hizmetler”** verebilmesi için kapasitelerinin ve yetkinliklerinin artırılması amacı doğrultusunda kurgulanmıştır. Bu projede farklı yönetim modellerine sahip, kuruluş tarihleri ve süreçlerinin gelişmişlik düzeyleri itibarıyla birbirlerinden farklılık gösteren ara yüz yapıları arasında sürdürülebilir bir “birlikte öğrenme” ortamı oluşturulması planlanmıştır. Proje ortakları da bu hedef gruptaki farklılıkları doğru temsil edebilecek bir dağılımda seçilmiştir. Bu proje kapsamında Marmara Üniversitesi yürütücülüğünde farklı gelişmişlik ve yetkinlik düzeylerinde 6 Üniversite TTO’su;

- Özyeğin Üniversitesi (Kuruluş, 2008 - TÜBİTAK 1513 desteği),

- Sabancı Üniversitesi (Kuruluş, 2009 - TÜBİTAK 1513 desteği),
- Marmara Üniversitesi (Kuruluş, 2012- TÜBİTAK 1601 desteği),
- Okan Üniversitesi (Kuruluş, 2011- TÜBİTAK 1601 desteği),
- AREL Üniversitesi (Kuruluş, 2017),
- Kültür Üniversitesi (Kuruluş, 2017).

ile bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Teknopark İstanbul) ve bir Organize Sanayi Bölgesi (İstanbul Anadolu Yakası OSB) ortak olarak alınmışlardır.

Ayrıca başarılı bir Sanayi Ar-Ge Merkezi olarak faaliyet göstermekte olan “VSY Biyoteknoloji” ile yakın geçmişte Ar-Ge Merkezi olan “Atabay Kimya” da projede üçüncü tip arayüz yapılarını temsilen iştirakçi olarak yer almaktadır.

Sabancı Üniversitesi SUNUM Nanoteknoloji Merkezi ise Kalkınma Bakanlığı tarafında “arayüz yapı” işlevi görmekle yükümlü kılınmış dört yeni merkezden İstanbul’da yer alan tek merkezdir ve bu farklı bir arayüz yapısı kurgusunu temsilen projede iştirakçi



olarak yer almaktadır. YAY Platformu arayüz yapısının kuruluş amaçlarını daha etkin bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak üzere “birlikte öğrenen” yapısı ile etkileşimli ve sürdürülebilir bir platform olarak kurgulanmıştır. “Birlikte öğrenme ve birlikte gelişme” kültürünün geliştirilmesi, var olan birikimlerin ve zenginliklerin farklı yapılara yaygınlaştırılması yönünde faaliyetler sürmektedir. Ayrıca ülkemiz koşulları ve kısıtları dâhilinde geliştirilecek çözümlerin de açık inovasyon yaklaşımı ile arayüz yapılarla paylaşılarak tüm taraflar için bir “kazan-kazan” durumu yaratılacaktır. Platform, “herkesin birbirinden öğrenecekleri vardır” felsefesi ile ihtiyaç odaklı kapasite iyileştirme ve yetkinlik geliştirme yöntemini kullanarak önce “ortak kuruluşların özgün koşulları, kısıtları ve ihtiyaçları” kapsamında bu yöntemi uygulayacak, aldığı geribildirimleri de dikkate alarak platforma alacağı diğer paydaşlara yaygınlaştıracaktır. Mevcut arayüz yapılarının işlevselliklerinin artırılması ve atıl kapasitelerinin değerlendirilmesi için gereken araçların ve süreçlerin akademi ile sektörün el ele vermesi ile geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje sonunda bu amaca yönelik sürdürülebilir bir işletme modeli oluşturulmuş olacaktır. Arayüz yapılarının artan kapasite ve etkinlikleri ile İstanbul’un teknoloji üretimindeki etkinliği daha da artacak ve bölge katma değeri yüksek ürünlerde orta vadede uluslararası düzeyde öne çıkacaktır.

YAY Platformu’nun kullanıcı odaklı yaklaşımlarla nihai yararlanıcılarına (araştırmacılar, öğrenciler, firmalar, spin-offlar, kuluçka şirketleri) “ihtiyaça yönelik” hizmetler verebilmeleri için kurumsal kapasitelerinin artırılması hedeflenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için faaliyetler gerçekleştirilmektedir:

- Yararlanıcıların farklı oluşumlardaki arayüz yapılarından beklentilerinin belirlenmesi ve bunlar arayüz kurumlarının performans kriterleri ile örtüştürülmesi,
- Ortak ve iştirakçilerin temsil ettiği farklı arayüz yapılarının kendi yararlanıcılarının beklentilerine cevap verecek yetkinlik ve becerilerdeki eksiklikler öz değerlendirme temelli, üç aşamalı bir metodoloji ile ölçülmesi,
- Her bir arayüz yapısı için özgün olarak oluşturulan “Eylem Planları” farklı kurgu ve olgunluk/gelişim düzeylerindeki paydaşların özelinde uygulanacak ve arayüz yapılarının

etkinliklerinin sürdürülebilir bir mekanizma ile artırılması için “birlikte öğrenme kültürü” oluşturulması,

- Arayüz yapılarını ihtiyaç duyduğu daha ileri düzeydeki eğitimler, teknoloji transferi konusunda Avrupa Birliği düzlemindeki tek kapsayıcı kurum olan Association for Science and Technology Professionals - ASTP - Proton iş birliği ile yerelde düzenlenmekte olan eğitimler.

Yenilikçi arayüz yapıları için kurgulanan “birlikte öğrenme” YAY platformu modeli destekleyen uluslararası paydaşların da katkıları ile yaygınlaştırılacak ve sürdürülebilir bir model haline getirilecektir. Bu faaliyetler dizisi ile kapasiteleri ve yetkinlikleri artan arayüz kuruluşlarının, araştırmacılar ve sanayi ile etkileşimlerini yoğunlaştırmaları, üretilen bilginin yayılmasını, teknoloji transferini ve ticarileştirmeyi kolaylaştırarak doğrudan ve dolaylı olarak hizmet verdikleri işletmelerin teknoloji tabanlı rekabet yetkinliklerini geliştirmelerine ve yenilik kapasitelerini artırmalarına, sonuçta katma değeri yüksek ürünler üretmelerine destek olacağı öngörülmektedir. Proje, mevcut arayüz yapılarını güçlendirerek İstanbul yenilik ekosisteminin geliştirilmesi ve bölgenin Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin artırılmasına hizmet edecektir. **Projenin beklenen çıktısı ise** paydaşlarına yönelik kullanıcı odaklı yaklaşımlarla “arayüz kuruluşlarının hizmet portföylerindeki işletmelerin” katma değeri yüksek ürün üretmelerini, teknoloji tabanlı rekabet yetkinliklerini geliştirmelerini ve yenilik kapasitelerini artırmalarını desteklemektir. Bu kapsamda da Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı 2018 yılı teklif çağrısında belirtilen “İstanbul’un katma değeri, teknoloji ve bilgi yoğunluğu yüksek ürün ve hizmetler ile küresel ekonomide söz sahibi olabilmesi ve küresel değer zincirinde üst sıralarda yer alabilmesi için yenilik ve yaratıcılık odaklı ekonomik yapıya dönüşümün desteklenmesi” genel amacı ve kapsamı ile doğrudan ilgilidir.

Projenin **hedef grubu** ülkemiz yenilikçilik ekosisteminde ve özellikle İstanbul Bölgesi’nde mevcut ve farklı yararlanıcılara hizmet vermek üzere farklı kurgulanmış “arayüz Yapıları”dır. Bunlar dört grup altında toplanabilirler

1. Üniversitelerde kurulmuş Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO) kendi içlerinde;

- Üniversitenin bir birimi olarak kurulan TTO’lar,
- Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Şirketleri ortaklığında AŞ olarak kurulan TTO’lar,

- c) Üniversite sahipliğinde bir A.Ş. olarak kurulan TTO'lar,
- c) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yönetici Şirketlerin altında bir birim olarak kurulan TTO'lar olmak üzere dört farklı kurguda çalışmaktadır.

TÜBİTAK 1513 Programı kapsamında desteklenen toplam 25 TTO'nun 8'i ve 1601 TTO Hazırlık Programı kapsamında desteklenen 10 TTO'nun 3'ü İstanbul Bölgesi'nde yer almaktadır.

TTO'ların nihai yararlanıcıları bulunduğu üniversitelerdeki araştırmacılar (yaklaşık 7100), öğrenciler (yaklaşık 133.000), spin-off şirketler ve kuluçkalıklardır.

2. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) Yönetici Şirketleri tarafından kurulan TTO'lar: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak hizmet veren TGB Yönetici Şirketleri 4691 sayılı yasa ve ilgili yönetmelik kapsamında teknoloji transfer hizmetleri vermekle yükümlüdür. Bu nedenle bazı TGB'lerde (Teknoparklar) birbirinden bağımsız TTO'lar bulunmakta, bazı TGB Yönetici Şirketleri de kendi kurdukları özgün yapılar yardımı ile kendileri bir arayüz yapısı olarak hizmet vermektedirler. İstanbul Bölgesi'nde 2'si Anadolu yakasında (Teknopark İstanbul ve Marmara Üniversitesi TGB) olmak üzere toplam yedi TGB bulunmaktadır. Bunların sadece 5'i aktiftir.

Bu bölümdeki yapıların nihai yararlanıcıları start-up firmalar, TGB kiracı firmalar ve kuluçka firmalarıdır. Projenin ortağı olan Teknopark İstanbul ve Anadolu OSB'de yaklaşık 400 firma bulunmaktadır.

3. Sanayi Ar-Ge Merkezleri: 5746 Sayılı Kanun kapsamında kurulmuş Sanayi Ar-Ge Merkezleri de kendi şirketleri için bir nevi "Arayüz Yapı" olarak çalışmaktadırlar. Halen toplamda sayıları 850'ye yaklaşan Sanayi Ar-Ge Merkez'lerinin 284'ü (Şubat 2018) İstanbul'da bulunmaktadır.

4. Araştırma Altyapıları: Sayıları halen dört ile kısıtlı olmakla beraber 6550 sayılı Kanun kapsamında kurulan ve fikirden ürüne giden süreçte temel ve uygulamalı araştırma ve hizmetler vermekle yükümlü bu merkezler akademi ile sanayi arasında teknoloji transferini tetikleyen ve destekleyen tam bir "Arayüz Yapısı" olarak kurgulanmışlardır. İstanbul'da sadece bir tane bulunmaktadır ama bu sayının yakın gelecekte artması

beklenmektedir. Her biri bir üniversite ile iş birliğinde kurulmuş bu yapıların da amaçlarına ulaşması bölgedeki diğer aktörler ile etkin bir iş birliğine girebilmesi ile mümkün olabilecektir.

Projenin nihai kullanıcıları ilk etapta proje ortaklarının ve iştirakçılarının hizmet portföyündeki araştırmacılar ve işletmelerdir. İkinci etapta ise proje çıktılarının yaygınlaştırılması ile İstanbul ilindeki diğer arayüz yapıları (TGB, OSB, Üniversite TTO'su ve her biri birer ara yüz yapı olarak çok sayıdaki Ar-Ge Merkezi) proje çıktılarından yararlanacaklardır. Kapasiteleri ve yetkinlikleri iyileştirilmiş ara yüz yapılarının genelde vereceği daha nitelikli hizmetlerden ise İstanbul ilindeki tüm araştırmacılar ve işletmeler nihai kullanıcılar olarak yararlanacaklardır.

Proje gerçek bir "birlikte öğrenme" platformu kavramı üzerine kurgulandığından Projedeki rolleri itibarıyla aktörler bilgi ve deneyim kazanmanın yanı sıra, bilgi ve deneyimlerini de paylaşmaktadırlar. Her bir arayüz kurumu YAY Platformu üyelerinden kendi ihtiyacı için gerekli olan en iyi uygulamaları proje kapsamındaki faaliyetler (eğitim, personel değişimi, mentörlük vb) ile kendi bünyesine kazandırırken, başka başlıklarda kapasite ve yetkinliklerini iyileştirme hedefi olan diğer ara yüz yapılarına da iyi olduğu alanlardaki bilgi ve deneyimlerini aktarmaktadırlar. Proje kapsamında yetkinlik ve yetenekleri artırılacak olan arayüz yapılarının hem teknoloji üretme hem de bu teknolojileri ekonomiye kazandırma becerileri artacak ve bu da Vizyon 2023 hedeflerine katkı sağlayacaktır. Projenin başarılı olması halinde teknoloji tabanlı öğrenci ve akademisyen şirketlerin sayısı artacaktır. Ayrıca daha fazla firma Ar-Ge merkezleri ile iş birliğine girecek, üniversite ile sanayi iş birliği gelişecektir. Tüm bunlar yetişmiş insan gücüne iş imkânı sağlarken yurt dışından da beyin göçünü tersine çevirecektir. Projenin çıktılarının başta İstanbul olmak üzere bilgi tabanlı işletmeler ile ileri teknolojiler kullanarak yüksek katma değerli ürünler üretilmesi vizyonuna katkı sağlaması beklenmektedir. İstanbul için modellenmekte olan YAY Platformunun yakın gelecekte Türkiye genelinde ve uluslararası boyutta yaygınlaştırılması planlanmaktadır. YAY Platformu Projesi ülkemizin 2023 hedefleri ve 11. Kalkınma Planı kapsamında ortaya konular ulusal projenin gerçekleştirilmesine katkı vermek amacı ile tasarlanmıştır ve Vizyon 2023 ve 11. Kalkınma Planı'nın önemli bir parçası olduğu düşünülmektedir.